

In memoriam: Claude Dubar

»Danes se že povsod govori o krizi identitete, ne da bi bilo natančno opredeljeno, kaj imamo v mislih: težave pri vključevanju mladih v svet dela, povečevanje socialne izključenosti, negotovosti pri soočanju s spremembami, motnje pri dojetanju kategorij, ki nam omogočajo samoopredelitev ali opredelitev drugih. [...] Identiteta pa je za vsakega posameznika vendarle kljub vsemu izjemno pomembna in dragocena. Njena izguba je sinonim za odtujenost, trpljenje, strah in umiranje. Toda identiteta ni nekaj, kar posameznik dobi ob rojstvu. Oblikuje se sicer že v otroštvu, potem pa se mora ponovno vzpostavljati vse življenje. Posameznik je nikoli ne oblikuje sam: odvisna je od sodb drugih, in to vsaj toliko kot od lastnih samoopredelitev in orientacij. Je rezultat sukcesivnih socializacijskih procesov.« (Dubar 1995, str. 5)

S tem navedkom lahko začnemo zapis o lani septembra umrlem francoskem sociologu Claudu Dubarju, od leta 2004 tudi članu Uredniškega odbora revije *Sodobna pedagogika*. Navedek nazorneje prikazuje področje raziskovanja, ki mu je Dubar namenil vso svojo poklicno pot in ki je dajalo poseben pečat tudi njegovemu osebnemu življenju. Že kot študent je leta 1968 namreč na barikadah francoskih študentov začel svojo kariero angažiranega misleca, ki vidi pomen sociološke, pedagoške in andragoške misli predvsem v njeni družbeni in politični angažiranosti, kot je to tudi sicer značilno za kritično francosko intelektualno sfero v tedanji, pa tudi še današnji Franciji.

Prvo področje njegovega raziskovanja je bilo usmerjeno v izobraževanje odraslih, ki ga je v obdobju optimističnih pričakovanj in vere v njegovo a priori emancipacijsko funkcijo znal umestiti v razmerja dominacije in podrejanja posameznika ekonomskemu interesu zaposlovalcev. Opozarja na nesprejemljivost zahteve, da posameznik sam prevzame skrb za svojo zaposljivost in da s tem izobraževanje in usposabljanje postaneta osebni obvezi ter načina podreditve posameznika interesom in potrebam kapitala.

Občutljivost za vprašanje položaja posameznika v svetu dela je razvijal že na svojem prvem zaposlitvenem mestu, tj. na Univerzi za naravoslovje in tehnologijo v Lillu, kjer sem prvič navezal stik z njim in se seznanil z njegovim delom, ki se je nadaljevalo tudi po tem, ko je prevzel profesorsko mesto na Univerzi v Versaillesu, ustanovil raziskovalni inštitut Printemps in predsedoval Francoskemu sociološkemu združenju (Association Française de Sociologie). Raziskovalno delo ga je pripeljalo do problemov, ki danes postajajo ključni za celotno mlado generacijo: vključevanje v svet dela ter iskanje mesta v procesih družbene in ekonomske reprodukcije v razmerah, ki mladim niso naklonjene. Eno izmed njegovih temeljnih del s pomenljivim naslovom *Drugačna mladost* (*L'autre jeunesse*, 1987) je tako ena izmed prvih študij problemov mladih generacij pri vzpostavljanju identitete v razmerah prekarnosti in nenehno grozeče brezposelnosti, ki se je najprej izražala pri tistih brez izobrazbe in se pozneje širila na mlade diplomante v praktično vseh smereh in na vseh področjih dela. To je tudi tematika njegovega besedila *Socialno-ekonomski vložek v izobraževanje*, s katerim se je leta 2004 v *Sodobni pedagogiki* predstavil

slovenski strokovni javnosti (Dubar 2004). V njem relativizira produktivno funkcijo izobraževanja ter njegovo dejansko vlogo za pripravo na delo in opozarja na krizo, s katero se soočajo mladi pri vključevanju na trg dela.

Prav ukvarjanje z mladimi in z uporabo ter razvojem biografske metode pri preučevanju njihovega položaja ga je pripeljalo do njegovega osrednjega predmeta preučevanja: pogojev, pod katerimi si mladi oblikujejo identiteto. Njegov prispevek je predvsem to, da je preučevanje identitetnih procesov razširil na področje dela in zaposlitve, ki ju vidi kot temeljni konstitutivni element in neke vrste stabilizator razvoja posameznika. Morda je v tem smislu njegovo najzanimivejše delo *Kriza identitete. Interpretacija neke spremembe* (La crise des identités. L'interprétation d'une mutation, 1995), ki je izjemno prav zaradi enakovredne obravnave ključnih elementov, ki o(ne)mogočajo vzpostavitev stabilne identitete na področju dela in zaposlitve. To otežuje (če ne že onemogoča) nemoten potek sukcesivnih socializacijskih procesov v obdobju, ko se vzpostavljajo identitetni krogi na področju družine, družbenega uveljavljanja in sprejemanja starševskih vlog. Njegov prispevek k preučevanju identitetnih procesov na področju dela in zaposlovanja je ključen tudi za razumevanje identitetnih procesov v slovenskem prostoru, kjer ljudje vse bolj postajajo žrtve prekarnosti, negotovosti in začasnosti. Individualizacija, ki jo omogoča stabilnost identitetne podobe posameznika, tako postaja vse šibkejša.

Tudi sicer se je Claude Dubar večkrat mudil v Sloveniji. Njegov prvi obisk julija 1992 je sovpadal z osamosvojitvenim obdobjem. Takrat je z velikim zanimanjem in skrbjo opazoval nastanek mlade države in sam način, kako se je oblikovala in spreminjala nacionalna identiteta Slovencev v prelomnem obdobju.

Če smo slovo od velikega misleca in poznavalca identitetnih procesov na področju dela in zaposlovanja začeli s citatom, pa tako še končajmo. Ko Dubar govori o individualizaciji in razvoju sodobnega subjekta, opozarja na večkrat pozabljeno dejstvo: »[Individualizacija] predpostavlja tudi vključevanja v poklicno življenje in v odnose, ki pri tem nastajajo v delovnih organizacijah kot organizacijah, ki usposablajo za delo. Biti subjekt pomeni biti vse svoje življenje zmožen oblikovati odnose medsebojnega prepoznavanja. Biti subjekt pomeni odkloniti – tako zase kot za druge – odnose gospostva in odvisnosti, arbitrarno postavljene avtoritete, prezir in osebno podrejanje.« (Dubar 2000, str. 222) To so zahteve, ki jih je v času prekarnosti, negotove prihodnosti in ekonomske odvisnosti mladih še toliko težje uresničiti.

Dr. Janko Muršak

Literatura in viri

- Dubar, C. (2000). *La crise des identités. L'interprétation d'une mutation*. Paris: PUF.
- Dubar, C. (1987). *L'autre jeunesse*. Lille: PUL.
- Dubar, C. (1995). *La Socialisation. Construction des identités sociales et professionnelles*. Paris: Amand Colin.
- Dubar, C. (2004). Socialno-ekonomski vložek izobraževanja. *Sodobna pedagogika*, 55, št. 4, str. 10–20.

INFORMACIJE AVTORJEM PRISPEVKOV

Sodobna pedagogika objavlja znanstvene in strokovne prispevke, izjave, diskusije, odmeve, prikaze, ocene, novice s pedagoških knjižnih polic, informacije o magistrskih in doktorskih delih ter druge prispevke. Prispevek s povzetkom pošljite po elektronski pošti na naslov **urednistvo@sodobna-pedagogika.net** ali v elektronski obliki na nosilcu CD po navadni pošti (Uredništvo Sodobne pedagogike, Tržaška 2, 1000 Ljubljana). Ime **datoteke s prispevkom** naj bo priimek prvega avtorja (npr. Novak.doc). Ker je postopek recenzije anonimen, **v posebni datoteki** priložite osnovne podatke o avtorju(ih), in sicer:

- a) naslov prispevka;
- b) ime in priimek avtorja(ev), akademski ali strokovni naziv, naslov ustanove, elektronski naslov;
- c) izjavo, da predloženo besedilo še ni bilo objavljeno v drugih publikacijah;
- č) kontaktno telefonsko številko.

Poslanega gradiva ne vračamo.

TEHNIČNO OBLIKOVANJE PRISPEVKA

Oblika naslovov in podnaslovov: Prispevkom, daljšim od 10.000 znakov, določite jasne, povedne naslove in podnaslove. Vodilni naslovi naj bodo zapisani **krepko**, prvi podnaslovi naj bodo zapisani *ležeče*, drugi podnaslovi pa običajno. Naslovov in podnaslovov **ne številčite. Ne uporabljajte VELIKIH TISKANIH ČRK.**

Povzetek in ključne besede: Povzetek **v slovenskem in angleškem jeziku ter angleški naslov in ključne besede** umestite pod naslov prispevka. Dolžina povzetka je največ 1500 znakov s presledki. Pod povzetkom navedite ključne besede. Za oboje uporabite pisavo Times New Roman, velikost 10.

Grafi, preglednice, slike: Grafe, preglednice, slike in druge grafične prikaze uvrstite v prispevek v črno-beli tehniki. Pod grafi, preglednicami in slikami navedite zaporedne številke in naslove, uporabite pisavo Times New Roman, *ležeče*, velikost 10 (primer: *Graf 1: Naslov grafa*)

Prispevek naj bo v pisavi Times New Roman, velikost 12, obojestransko poravnano. Besedne zveze, ki jih želite v besedilu posebej poudariti, zapišite *ležeče* (ne krepko!).

Opombe navajajte sproti (na dnu strani), uporabite velikost pisave 10.

Prispevki ne smejo biti daljši od 45.000 znakov s presledki (vključujoč povzetek, ključne besede in seznam literature), če gre za znanstvene oz. strokovne razprave, in ne daljši od 15.000 znakov s presledki, če gre za izjave, diskusije, odmeve, prikaze, ocene, novice s pedagoških knjižnih polic, informacije o magistrskih in doktorskih delih ali druga podobna besedila. Znanstveni prispevki, ki bodo presegali 45.000 znakov, ne bodo posredovani v recenzentski postopek.

Avtorji naj pri sklicevanju dajejo prednost virom, ki so indeksirani v mednarodnih bibliografskih bazah (npr. Scopus in SSCI).